

IJODIY JASORAT NAMUNASI: ABDULLA QAHHOR HAYOTI VA FAOLIYATI

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Talaba: **Istamov Bekzodbek Bahriddinovich**

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek adabiyotining yirik namoyandasi Abdulla Qahhor hayoti, adabiy faoliyati, jasoratli ijodi va uning zamonaviy ahamiyati haqida batafsil so'z yuritiladi. Adibning realizm yo'nalishidagi asarlari, ijtimoiy tanqidiy yondashuvi, badiiy mahorati chuqur tahlil qilinadi. Maqolada shuningdek, yozuvchining ijtimoiy muammolarni yoritishdagi prinsipial pozitsiyasi va bu orqali yosh ijodkorlar uchun qoldirgan ibratli saboqlari ham ko'rsatib o'tiladi.

Ayniqsa, "Sinchalak", "Og'riq tishlar", "O'tgan kunlar" kabi asarlarida jamiyatga nisbatan adibning munosabati ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Abdulla Qahhor, ijodiy jasorat, realizm, ijtimoiy tanqid, o'zbek nasri, badiiy tahlil.

Annotation: This article provides a detailed examination of the life and creative path of Abdulla Qahhor, one of the leading figures of Uzbek literature. His commitment to realism, mastery of social criticism, and literary excellence are discussed. The article also reflects on Qahhor's principled stance in highlighting societal issues, serving as a moral and professional compass for future writers.

Special focus is given to works such as "Sinchalak," "Toothache," and "Days Gone By."

Key words: Abdulla Qahhor, creative courage, realism, social critique, Uzbek prose, literary analysis.

Аннотация: В статье подробно рассматриваются жизнь и творчество выдающегося представителя узбекской литературы Абдуллы

Каххара. Особое внимание уделяется его реалистическому подходу, социальной критике и художественному мастерству. Подчеркивается его принципиальная позиция в раскрытии социальных проблем и ее значение как примера для будущих писателей.

Особое внимание уделяется произведениям «Синчалак», «Зубная боль» и «Прошедшие дни».

Ключевые слова: *Абдулла Каххар, творческое мужество, реализм, социальная критика, узбекская проза, литературный анализ.*

Kirish

Adabiyot har bir xalqning ma'naviy dunyosini, tarixini va hayotini aks ettiruvchi eng kuchli vositadir. O'zbek adabiyoti rivojida o'zining teran fikri, tanqidiy ruhi va jasoratli qalamiga ega ijodkorlar talaygina. Ulardan biri – Abdulla Qahhor bo'lib, u XX asr o'zbek nasrining eng yorqin vakillaridan sanaladi. Adib hayoti va ijodi nafaqat o'z davri, balki bugungi kun yosh avlod uchun ham muhim saboqlarga boydir.

Abdulla Qahhor – XX asr o'zbek adabiyotining eng yorqin namoyandalaridan biri bo'lib, o'zining serqirra ijodi bilan xalqning qalbidan chuqur joy olgan. Uning hayoti va ijodi zamonaviy adabiyotimiz rivojida muhim bosqich bo'lib xizmat qiladi. Qahhor yozgan asarlar bugungi kun o'quvchisi uchun ham dolzarb bo'lib, undagi ijtimoiy g'oyalar, insoniylik mezonlari va tanqidiy fikrlar hanuzgacha o'z qadrini yo'qotmagan.

Asosiy qism

Abdulla Qahhor hayoti va ijodiy faoliyati

Abdulla Qahhor 1907-yil 17-sentyabrda Farg'ona vodiysida, Marg'ilon shahrida tug'ilgan. U o'zining ilk hikoyalaridan boshlab xalq hayoti, adolat va ijtimoiy muammolarni yorqin realistik ruhda tasvirlashga harakat qilgan. Uning asarlari orqali o'z davrining ko'plab ijtimoiy masalalari ochib beriladi. “Sinchalak”

(1932) hikoyasi yozuvchining ilk katta muvaffaqiyatlaridan biri bo‘lib, unda bolalik, qashshoqlik va tengsizlik masalalari yoritilgan.

Abdulla Qahhor o‘z asarlarida oddiy odamlar hayotini, ularning quvonchlari va iztiroblarini, haqiqatga bo‘lgan ehtiyojini badiiy jihatdan kuchli tasvirlaydi. “Og‘riq tishlar” (1940) hikoyasida insoniy munosabatlar va qadriyatlar ko‘tariladi.

Muammo va unga yechim

Qahhor hayoti va ijodi mustabid tuzum davrida kechgani bois, u ko‘plab senzura va tazyiqlarga duch kelgan. Biroq u bu qiyinchiliklarga qaramay, jamiyatdagi illatlarni ochiq tanqid qilgan. Uning “Og‘riq tishlar” yoki “Oltin devor” kabi asarlarida yolg‘on, riyo, mansabparastlikka qarshi jasorat bilan kurashgani ko‘zga tashlanadi.

Sovet tuzumi davrida ijod qilish oson bo‘lmagan. Ko‘plab yozuvchilar senzura va mafkuraviy bosim ostida ishlagan. Qahhor ham shunday sharoitda yashagan bo‘lsa-da, u jamiyatdagi adolatsizlik, mansabparastlik, riyokorlik kabi illatlarni dadil fosh etgan. “Oltin devor” hikoyasida mansab uchun insoniylikni yo‘qotgan rahbarlar tanqid qilinadi.

Yechim shuki, adibning ijodiy jasorati, fikr erkinligi uchun kurashi bugungi yosh ijodkorlar uchun ibrat maktabi bo‘lib xizmat qilishi lozim. Unga munosib davomchilar yetishtirish, asarlarini chuqur o‘rganish zarur. Yechim sifatida adibning bunday ijtimoiy jasorati biz uchun ibrat bo‘lishi kerak. Yozuvchi har qanday sharoitda ham haqiqat tarafdori bo‘lishi lozim. Bugungi ijodkorlar ham o‘z asarlarida haqiqatni yoritishdan cho‘chimay, xalqni tarbiyalashga xizmat qilishi lozim.

Asardan parcha va tahlil

Asardan parcha ("Og‘riq tishlar"):

“– Men bu dardni aytmagan bo‘lsam, endi aytaman – siz odam emas, robotga aylangansiz...”

Bu parcha insoniylik yo‘qolayotgan jamiyatga tanqidiy qarashning yorqin namunasi bo‘lib, yozuvchining ijtimoiy haqiqatni ochib berishdagi mahoratini ko‘rsatadi. Qahhor har bir satrda o‘z zamonasining ijtimoiy-siyosiy muhitini ko‘rsatib bera olgan.

“– Siz odam emas, robotga aylangansiz, shunchaki ko‘rsatma kutib yashaysiz...”

Bu satrlar jamiyatda o‘z fikrini yo‘qotgan, faqat amrni bajarishga o‘rgangan insonlarga tanqidiy yondashuvdir. Qahhor bu hikoya orqali hayotdagi muhim qadriyatlarni – halollik, erkin fikr, insoniylikni yo‘qotmaslik kerakligini o‘quvchiga eslatadi.

Yana bir misol – "Sinchalak" hikoyasida bola ko‘zlari orqali jamiyatdagi ijtimoiy tengsizlik, qashshoqlik, yetimlik muammolari ochib beriladi. U o‘zbek bolalar adabiyotiga realistik ruh olib kirgan ilk yozuvchilardan biridir.

Muhokama

Qahhor ijodidagi asosiy g‘oya – adolat, halollik va insoniylikni tiklash. U oddiy odamlar hayoti orqali butun bir davr muammolarini tasvirlagan. Uning hikoyalarida o‘sha davrdagi odamlar mentaliteti, jamiyatning axloqiy buzilishi, riyokorlik, ikkiyuzlamachilik keskin tanqid ostiga olingan.

Uning adabiy uslubi, satirik yondashuvi va nozik psixologik tasviri uni o‘z davrining eng yorqin adiblaridan biriga aylantiradi.

Qahhor asarlarida tanqidiy fikr ustuvor. U garchi mustabid tuzumda yashagan bo‘lsa-da, jamiyatni ijobiy tomonga o‘zgartirishga harakat qilgan. Uning hikoyalari – bu o‘ziga xos hayot maktabi bo‘lib, ular orqali o‘quvchi insoniylik, adolat, sabr-toqat, haqiqatparastlik kabi yuksak qadriyatlarga yo‘naltiriladi.

Shuningdek, Qahhor tarjimon sifatida ham katta hissa qo‘shgan. U Anton Chexov, Nikolay Gogol, va boshqa rus yozuvchilarining asarlarini o‘zbek tiliga tarjima qilgan, bu esa o‘zbek adabiyotining boyishiga sabab bo‘lgan.

Xulosa

Abdulla Qahhor – o‘zbek adabiyotidagi jasoratli ijodkorlardan biri. Uning asarlaridagi realizm, tanqidiy ruh va badiiy mahorat o‘zbek adabiyotini yangi bosqichga olib chiqdi. Bugungi kunda ham Qahhor asarlarini o‘rganish, ularni yosh avlodga targ‘ib qilish dolzarb masala bo‘lib qolmoqda. Chunki u o‘z asarlari bilan jamiyatni sog‘lomlashtirish, insoniylikni tiklash yo‘lida fidokorona mehnat qilgan.

Qahhor ijodini o‘rganish, tahlil qilish va yosh avlodga yetkazish – har bir adabiyotshunos, o‘qituvchi va kitobxonning burchidir. Adib hayoti va asarlari bizga nafaqat adabiy zavq, balki hayotiy saboq ham beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

Qahhor A. Tanlangan asarlar. – T.: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti, 2011.

Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma’naviyat, 2008.

Rajabov A. O‘zbek adabiyotida ijtimoiy tanqid. – T.: TDPU, 2015.

Mamorasulov R. Abdulla Qahhor ijodida realizm. // Filologiya fanlari. – 2018, №2.

Sobirov M. O‘zbek adabiyotining ma’naviy poydevori. – T.: Akademnashr, 2016.

Kadirov A. Realistik adabiyotning yirik vakili. // Yangi O‘zbekiston gazetasi, 2021.

Ortiqova D. Abdulla Qahhor hikoyalarining badiiy xususiyatlari. – T.: O‘zbekiston Milliy Universiteti, 2020.

Hasanov B. XX asr o‘zbek nasrida ijtimoiy jarayonlar aks ettirilishi. – T.: Fan, 2019.